Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 2. maijā [1]

Lieta C-214/17

Alexander Mölk
pret
Valentina Mölk

(*Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Hāgas protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem – Uzturlīdzekļi – Situācija, kad uzturlīdzekļu kreditora un parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta atrodas dažādās dalībvalstīs – Parādnieka prasība par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu – Piemērojamo tiesību aktu noteikšana

I. Ievads

1. Aplūkojamais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir otrais lūgums pēc kārtas, ar ko *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūdz Tiesu veikt Hāgas 2007. gada Protokola interpretāciju [2].

2. Šajā lietā iesniedzējtiesai ir šaubas par Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta interpretāciju. Saskaņā ar šo tiesību normu, ja kreditors ir iesniedzis prasību par uzturlīdzekļiem tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti ir tiesas atrašanās valsts tiesību akti (*lex fori*).

3. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai *lex fori* ir piemērojams arī parādnieka uzsāktai tiesvedībai. Iesniedzējtiesas šaubas, uz kurām attiecas šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir radušās saistībā ar tiesvedību, kas tika uzsākta parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā, kurā šis parādnieks lūdz samazināt uzturlīdzekļu apmēru, kas iepriekš bija noteikts saskaņā ar parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem kreditora uzsāktajā tiesvedībā.

1 Oriģinālvaloda – poļu.

2 Protokola saturs ir izklāstīts pielikumā Padomes Lēmumam 2009/941/EK (2009. gada 30. novembris) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem (OV 2009, L 331, 17. lpp.; turpmāk tekstā – "Hāgas 2007. gada Protokols"). Pirmais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmums attiecās uz Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punkta piemērošanu tiesvedībā, kurā kreditors prasījis uzturlīdzekļus ar atpakaļejošu spēku par laikposmu pirms šīs tiesvedības uzsākšanas. Minētais lūgums tiek izskatīts Tiesā. 2018. gada 30. janvārī sniedzu savus secinājumus tajā lietā. Skat. manus secinājumus lietā *KP* (C-83/17, EU:C:2018:46). Svarīgi, ka atšķirībā no šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, *KP* lietā runa bija par situāciju, kurā viena no uzturēšanas saistības pusēm bija mainījusi savu pastāvīgo dzīvesvietu laikposmā, kuram bija nozīme nolēmuma par uzturlīdzekļiem pieņemšanā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesību akti

1. Hāgas 2007. gada Protokols

4. Hāgas 2007. gada Protokola 3. panta 1. punktā, 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā, kā arī 4. panta 3. punktā ir paredzēts:

"*3. pants*

Vispārēji noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem

1. Uzturēšanas saistības reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta, ja vien šajā protokolā nav noteikts citādi.

[..]

4. pants

Īpaši noteikumi par labu dažiem kreditoriem

1. Šos noteikumus piemēro tad, ja uzturēšanas saistības ir:

a) vecākiem pret saviem bērniem;

[..].

3. Neskarot 3. pantu, ja kreditors ir iesniedzis prasību tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, piemēro tiesas atrašanās valsts tiesību aktus. Tomēr, ja kreditors, pamatojoties uz šiem tiesību aktiem, nevar iegūt uzturēšanas līdzekļus no parādnieka, piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta.

[..]"

5. Saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 7. panta "Konkrētā tiesvedībā piemērojamu tiesību aktu izvēle" 1. punktu:

"Neskarot [Hāgas 2007. gada Protokola] 3. līdz 6. pantu, uzturēšanas līdzekļu kreditors un parādnieks var attiecīgajā valstī tikai konkrētas tiesvedības vajadzībām nepārprotami izvēlēties šīs valsts tiesību aktus, lai tos piemērotu uzturēšanas saistībai."

6. Savukārt saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta "Piemērojamo tiesību aktu izvēle" 1. punkta b) apakšpunktu, neskarot šī protokola 3. līdz 6. pantu, uzturēšanas līdzekļu kreditors un parādnieks par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem var jebkurā laikā izvēlēties tās valsts tiesību aktus, kurā izvēles brīdī ir pastāvīgā dzīvesvieta kādai no pusēm.

2. Regula Nr. 4/2009

7. Starptautiskās jurisdikcijas noteikumi lietās par uzturēšanas saistībām ir izklāstīti Regulas Nr. 4/2009 II nodaļā ("Jurisdikcija")[3]. To vidū vadošā loma ir šīs regulas 3. pantam "Vispārīgi noteikumi", kurā ir paredzēts:

"Dalībvalstīs uzturēšanas saistību lietās jurisdikcija ir:

a) atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas tiesai vai

b) kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesai, vai

[..]."

8. Saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 5. pantu "Jurisdikcija, balstoties uz atbildētāja ierašanos":

"Papildus jurisdikcijai, kas atvasināta no citiem šīs regulas noteikumiem, jurisdikcija ir tās dalībvalsts tiesai, kurā atbildētājs ierodas. Šo normu nepiemēro, ja atbildētājs ieradies, lai apstrīdētu jurisdikciju."

III. Fakti pamatlietā

9. *Alexander Mölk*, pamatlietā aplūkojamo uzturēšanas saistību parādnieks, ir kreditores *Valentina Mölk* tēvs. Vairākus gadus parādnieka *A. Mölk* pastāvīgā dzīvesvieta ir Austrijā, savukārt kreditores *V. Mölk* pastāvīgā dzīvesvieta ir Itālijā.

10. Atbilstoši *Bezirksgericht Innsbruck* (Insbrukas pirmās instances tiesa, Austrija) 2014. gada 10. oktobra nolēmumam prasītājam ir jāmaksā kreditorei ikmēneša uzturlīdzekļi 650 EUR apmērā. Nolēmums par uzturlīdzekļiem tika pieņemts, piemērojot Austrijas tiesību aktus. Tiesvedība, kurā tika pieņemts 2014. gada 10. oktobra nolēmums, tika uzsākta pēc kreditores iniciatīvas.

11. 2015. gadā parādnieks *Bezirksgericht Innsbruck* (Insbrukas pirmās instances tiesa) cēla prasību par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu no 650 EUR līdz 490 EUR mēnesī, sākot ar 2015. gada 1. februāri[4]. Pamatojumā parādnieks norādīja, ka ikgadējas prēmijas izmaksas pārtraukšanas dēļ esot samazinājušies viņa ienākumi. Kreditore lūdza šo prasību noraidīt.

12. Ar 2015. gada 11. decembra nolēmumu *Bezirksgericht Innsbruck* (Insbrukas pirmās instances tiesa) noraidīja prasību par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu. Šī tiesa uzskatīja, ka parādnieka prasībai ir piemērojami Itālijas tiesību akti, jo kreditora pastāvīgā dzīvesvieta ir Itālijā.

13. Pieteicējs pārsūdzēja 2015. gada 11. decembra nolēmumu *Landesgericht Innsbruck* (Insbrukas apgabaltiesa, Austrija). Apelācijas tiesa ar 2016. gada 9. marta nolēmumu apstiprināja pirmās instances nolēmumu.

3 Padomes Regula (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (OV 2009, L 7, 1. lpp.; labojums – OV 2011, L 131, 26. lpp.).

4 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa lieto jēdzienus, kas norāda uz to, ka gan prasība par uzturlīdzekļu piešķiršanu kreditorei, gan prasība par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu tiek dēvētas par "iesniegumu". Tādējādi tādas tiesvedības, kas uzsākta, pamatojoties uz šādu iesniegumu, puses tiek dēvētas par "pieteicēju" un "tiesvedības dalībnieku". Es pieņemu, ka šāds risinājums ir saistīts ar šīs tiesvedības raksturu Austrijas procesuālo tiesību aktu kontekstā, tādējādi izvairoties uzskatīt uzturlīdzekļu lietu par tiesvedību, kurā "pieteicēja" un "dalībnieka" procesuālās lomas atbilstu "prasītāja" un "atbildētāja" procesuālajām lomām. Tomēr, piemēram, Hāgas 2007. gada Protokola poļu valodas redakcijā, 4. panta 3. punkts attiecas nevis uz uzturlīdzekļu kreditora "iesnieguma iesniegšanu", bet gan uz "prasības celšanu". Dažu citu valodu redakcijās tiek lietoti vispārīgāki jēdzieni, kas neatrisina šo jautājumu. Piemēram, franču valodas redakcijā: "le créancier a saisi l'autorité compétente", angļu valodas redakcijā: "the creditor has seized the competent authority", vācu valodas redakcijā: "die berechtigte Person die zuständige Behörde [..] angerufen". Tomēr otrajā prejudiciālajā jautājumā minētajā Regulā Nr. 4/2009 Savienības likumdevējs lieto jēdzienus "prasītājs" un "atbildētājs", nevis "pieteicējs" un "dalībnieks". Tādēļ šajos secinājumos lietošu jēdzienus, kas minēti Regulā Nr. 4/2009 ("prasītājs", "atbildētājs"), visur tur, kur ir jāprecizē tiesvedības pušu procesuālās lomas.

14. Atšķirībā no pirmās instances tiesas, apelācijas tiesa uzskatīja, ka prasības par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu izvērtēšanai ir jāpiemēro Austrijas tiesību akti. Saskaņā ar Austrijas tiesību aktiem tika pieņemts 2014. gada 10. oktobra nolēmums par uzturlīdzekļiem. Savukārt saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 3. panta 2. punktu ("Ja kreditors maina pastāvīgo dzīvesvietu, no dzīvesvietas maiņas brīža piemēro jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktus") piemērojamie tiesību akti var tikt mainīti, ja ir mainījušies faktiskie apstākļi, pamatojoties uz kuriem šajā protokolā ietvertajās kolīziju normās ir noteikti uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti. Tā kā pēc 2014. gada 10. oktobra nolēmuma pieņemšanas nemainījās pastāvīgā dzīvesvieta nevienai no uzturēšanas saistību pusēm, tad – iesniedzējtiesas ieskatā – nevarēja mainīties šīm saistībām piemērojamie tiesību akti. Šī tiesa uzskatīja, ka, ja tiktu ņemts vērā pretējais viedoklis, ka piemērojamie tiesību akti var tikt mainīti, kaut arī nav mainījušies faktiskie apstākļi, varētu rasties situācija, ka konkurējošas prasības par, attiecīgi, uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu un samazināšanu būtu jāizvērtē saskaņā ar dažādiem piemērojamiem tiesību aktiem.

15. Parādnieks pārsūdzēja 2016. gada 9. marta nolēmumu iesniedzējtiesā. Pieteicējs uzskatīja, ka uzturēšanas saistību izvērtēšanai ir piemērojami Itālijas tiesību akti. Turklāt, ja pareizi tiktu piemēroti šie tiesību akti, prasība par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu būtu jāapmierina.

IV. Prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

16. Šajos apstākļos *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Hāgas 2007. gada Protokola par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem 4. panta 3. punkts apvienojumā ar 3. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka parādnieka celta prasība par galīgi noteikta uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu, pamatojoties uz ienākumu līmeņa izmaiņām, tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta, ir piemērojami arī tad, ja līdz šim maksājamo uzturlīdzekļu summu tiesa, pamatojoties uz kreditora prasību, atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam ir noteikusi saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā ir parādnieka nemainīga pastāvīgā dzīvesvieta?

Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

2) Vai Hāgas 2007. gada Protokola par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem 4. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kreditors tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, "ierodas" arī tādējādi, ka viņš saistībā ar parādnieka uzsāktu tiesvedību ierodas šajā iestādē [Regulas Nr. 4/2009] 5. panta izpratnē?"

17. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā ir saņemts 2017. gada 25. aprīlī.

18. Rakstveida apsvērumus iesniedza *A. Mölk*, Portugāles valdība un Eiropas Komisija.

V. Analīze

A. Par pirmo jautājumu

19. Uzdodot pirmo prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai pats fakts, ka kreditors ir cēlis prasību par uzturlīdzekļu piešķiršanu tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, kā arī lūdzis šai iestādei pieņemt nolēmumu saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem (Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts), nozīmē, ka šīs valsts tiesību akti ir

piemērojami arī tad, ja parādnieks vēlāk uzsāk tiesvedību ar mērķi mainīt uzturlīdzekļu apmēru. Kā izriet no šī jautājuma satura, kā arī no faktiskajiem apstākļiem, kas izklāstīti lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, šeit runa ir par situāciju, kurā parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta nav mainījusies. Turklāt no šī lūguma satura izriet, ka kreditora pastāvīgā dzīvesvieta arī nav mainījusies.

20. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa min divus atšķirīgus viedokļus par šo jautājumu.

21. Saskaņā ar pirmo viedokli Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir piemērojams tikai kreditora uzsāktām tiesvedībām. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa atsaucas galvenokārt uz *A. Bonomi* paskaidrojošo ziņojumu [5]. Šī ziņojuma 67. punktā ir norādīts, ka tiesas atrašanās valsts tiesību aktu piemērošana ir pamatota tad, kad prasību par uzturlīdzekļiem kreditors ceļ tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Situācijā, kad tiesvedību uzsāk parādnieks, tiesas atrašanās valsts tiesību aktu (parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktu) piemērošana būtu pārāk tālejoša.

22. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka šim viedoklim ir savi piekritēji literatūrā. Tiek uzskatīts, ka uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti parādnieka uzsāktā tiesvedībā ir tās valsts tiesību akti, kurā pastāvīgā dzīvesvieta ir kreditoram (Hāgas 2007. gada Protokola 3. panta 1. punkts).

23. Savukārt saskaņā ar otro no viedokļiem tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem ir pieņemts sākotnējais nolēmums par uzturlīdzekļiem kreditora uzsāktā tiesvedībā, ir jābūt piemērojamiem arī parādnieka uzsāktai turpmākai tiesvedībai. Pretējā gadījumā parādnieks, pat pēc salīdzinoši neilga laika, varētu uzsākt turpmāku tiesvedību, kurai nebūtu piemērojami tās valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem kreditoram iepriekš tika piešķirti uzturlīdzekļi. Tādējādi tiktu ierobežotas kreditora tiesības par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem izvēlēties tās valsts tiesību aktus, kurā parādniekam ir pastāvīgā dzīvesvieta.

1. Lietas dalībnieku nostājas

24. *Alexander Mölk* uzskata, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktā uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti ir noteikti tikai attiecībā uz kreditora uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Tomēr šī tiesību norma neesot piemērojama parādnieka uzsāktām tiesvedībām.

25. Līdzīgu viedokli pauž Komisija, kas vērš uzmanību uz to, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir izņēmuma noteikums, kurš tādējādi ir jāinterpretē šauri. Šajā kontekstā Komisija atsaucas uz *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojuma 67. punktu un paskaidro, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts nav piemērojams parādnieka uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Tiesa gan, tas dažreiz var radīt situāciju, kurā ir piemērojami citas valsts tiesību akti, nevis tie, pamatojoties uz kuriem tika pieņemts nolēmums par uzturlīdzekļiem parādnieka iepriekš uzsāktā tiesvedībā. Tomēr šāds risks – Komisijas skatījumā – ir ietverts kolīziju normu sistēmā, kas tika iedibināta ar Hāgas 2007. gada Protokolu.

26. Turpretim Portugāles valdība uzskata, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. pantā ir noteiktas īpašas kolīziju normas, kuru mērķis ir priekšrocības sniegšana atsevišķām uzturlīdzekļu kreditoru kategorijām. Vēršoties tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, kreditors var panākt, ka *lex fori* tiek piemērots kā uzturēšanas saistību izvērtēšanai piemērojamie tiesību akti. Tādējādi, ja nav

5 *A. Bonomi* paskaidrojošais ziņojums par Hāgas 2007. gada Protokolu, *Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye* (2007), pieejams arī elektroniski: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3. Tiesa gan, paskaidrojošie ziņojumi par tiesību aktiem, kas izstrādāti Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ietvaros, nav saistoši. Tomēr tajos ir vērtīgi norādījumi par to tiesību normu interpretāciju. Šo paskaidrojošo ziņojumu mērķis gan ir izskaidrot, kādu nozīmi atsevišķiem aktiem, kas izstrādāti Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ietvaros, vēlējās piešķirt delegācijas, kas piedalījās to izstrādē. Skat. https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/publications2/explanatory-reports.

mainījušies faktiskie apstākļi, šīs valsts tiesību aktiem būtu jābūt piemērojamiem uzturēšanas saistību izvērtēšanai arī turpmākās tiesvedībās. Šīs valdības skatījumā pretējs viedoklis radītu situāciju, ka konkurējošas prasības par, attiecīgi, uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu un samazināšanu tiktu izvērtētas saskaņā ar dažādiem piemērojamajiem tiesību aktiem.

2. Ievadpiezīme

27. Ievadā ir jāatzīmē, ka pirmais prejudiciālais jautājums būtībā nav par to, vai Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam ir jābūt piemērojamam pamatlietai. Par to ir otrais prejudiciālais jautājums. Uzdodot pirmo prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta piemērošana vienā tiesvedībā būtu attiecināma arī uz turpmākām tiesvedībām par tām pašām uzturēšanas saistībām, – precīzāk sakot – uz parādnieka uzsāktu tiesvedību ar mērķi samazināt uzturlīdzekļu apmēru.

28. Tas, manuprāt, nozīmē, ka, veicot Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta gramatisko interpretāciju, nav iespējams sniegt viennozīmīgus secinājums, kas ļautu sniegt atbildi uz pirmo prejudiciālo jautājumu. Ņemot vērā šo tiesību normu, ir acīmredzams, ka *lex fori* ir piemērojams kreditora uzsāktai tiesvedībai tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Tomēr šī tiesību norma neatrisina jautājumu, vai *lex fori* piemērošana šādā tiesvedībā rada sekas turpmākās tiesvedībās par tām pašām uzturēšanas saistībām, kuras uzsāk parādnieks. Tādēļ es uzskatu, ka pirmais prejudiciālais jautājums būtu jāizvērtē saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola sistēmu, kā arī Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta *ratio legis*.

3. Lex fori *piemērošana saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktu saistībā ar citām šī protokola tiesību normām, kas ļauj izvēlēties uzturēšanas saistībām piemērojamos tiesību aktus*

a) Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts kā tiesību norma, kas ļauj kreditoram izvēlēties uzturēšanas saistībām piemērojamos tiesību aktus

29. Saskaņā ar Portugāles valdības nostāju, kā arī ar dažiem no iesniedzējtiesas minētajiem viedokļiem atteikums izmantot turpmākās tiesvedībās tiesību aktus, kas tikuši piemēroti iepriekšējai tiesvedībai saskaņā ar Hāgas [2007. gada] Protokola 4. panta 3. punktu, ierobežotu kreditora tiesības, kas ir noteiktas šajā noteikumā. Šī nostāja balstās uz pieņēmumu, ka kreditoram ir iespēja izvēlēties uzturēšanas saistībai piemērojamos tiesību aktus, ceļot prasību par uzturlīdzekļiem tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta.

30. Tomēr es šaubos, vai šī nostāja pareizi atspoguļo Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta lomu kolīziju normu sistēmā, kas tika iedibināta ar šo protokolu.

31. Saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokolu uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti parasti ir tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta (šī protokola 3. panta 1. punkts). Tomēr attiecībā uz atsevišķām uzturēšanas saistību kategorijām Hāgas 2007. gada Protokola izstrādātāji ir paredzējuši speciālas kolīziju normas. Runa ir īpaši par uzturēšanas saistībām, kas ir vecākiem pret saviem bērniem (Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 1. punkta a) apakšpunkts).

32. Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2., 3., un 4. punktā iekļauto kolīziju normu mērķis ir noteikt tiesību aktus, kas pēc tam var tikt piemēroti kā uzturēšanas saistību izvērtēšanai piemērojamie tiesību akti, ja saskaņā ar šīm uzturēšanas saistībām principiāli piemērojamajiem tiesību aktiem kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus no parādnieka.

33. Attiecībā uz tiesvedībām, kurām ir piemērojams Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punkts, uzturēšanas saistībām parasti piemērojamie tiesību akti – saskaņā ar šī protokola 3. punktu – ir tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta. Pēc tam, ja kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus saskaņā ar šiem tiesību aktiem, ir piemērojami tiesas atrašanās valsts tiesību akti (Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punkts) [6]. Visbeidzot, ja saskaņā ar šiem tiesību aktiem kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus, ir piemērojami pušu kopējās pilsonības valsts tiesību akti (Protokola 4. panta 4. punkts).

34. Tomēr citādāk izskatās to tiesību aktu secība, kuri var tikt piemēroti uzturēšanas saistību izvērtēšanai, gadījumos, kas ietilpst Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta piemērošanas jomā. Ja kreditors vēršas tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, ir piemērojami šīs valsts tiesību akti (*lex fori*). Ja kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus no parādnieka saskaņā ar *lex fori*, tad ir piemērojami tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta.

35. Tas nozīmē, ka kreditors – izlemjot celt prasību par uzturlīdzekļiem tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, – var ietekmēt to, kuri tiesību akti principā būs piemērojami uzturēšanas saistību izvērtēšanai. Tomēr tiesvedībā, kas uzsākta tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, kreditors nevar pieprasīt, lai uzturēšanas saistībām principā piemērojamie tiesību akti būtu (*lex fori* vietā) tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta. Šie tiesību akti var būt piemērojami tikai tad, ja saskaņā ar *lex fori* kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus no parādnieka. Tādējādi Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts neattiecas uz piemērojamo tiesību aktu izvēli šī jēdziena šaurā izpratnē. Runa drīzāk ir par parādību, kura izpaužas kā netieša tiesību aktu izvēle atkarībā no – izmantojot Tiesas formulējumu judikatūrā nedaudz citā kontekstā – faktiskas tiesību aktu izvēles [7].

36. Atzīstot šo Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta īpatnību, manuprāt, ir jāapsver, vai šīs tiesību normas piemērošanas sekas būtu jāpielīdzina pilnvērtīgai uzturēšanas saistībām piemērojamo tiesību aktu izvēlei, kas principā rada sekas visās tiesvedībās par konkrētām uzturēšanas saistībām.

b) Lex fori *piemērošanas kreditora uzsāktā tiesvedībā sekas*

37. Atgādinājumam – saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokolu pusēm ir iespēja savā ziņā "nostiprināt" jautājumu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem, izvēloties piemērojamos tiesību aktus atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta 1. punktam. Izvēle, kas izdarīta saskaņā ar minēto tiesību normu, principā rada sekas visās tiesvedībās, kas attiecas uz konkrētām uzturēšanas saistībām.

38. Tādējādi iesniedzējtiesas šaubas var apkopot vienā jautājumā, – vai kreditora iespēja ietekmēt piemērojamo tiesību aktu noteikšanu, uzsākot tiesvedību tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, seku ziņā ir jāpielīdzina tādai piemērojamu tiesību aktu izvēlei, ko puses izdara saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 8. pantu.

6 Svarīgi, ka papildus situācijām, kurās tiek mainīta uzturēšanas saistību pušu pastāvīgā dzīvesvieta, šāda iespēja pastāv tikai tad, ja tiesas atrašanās valsts tiesību akti nav tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta. Skat. manus 2018. gada 30. janvāra secinājumus lietā *KP* (C-83/17, EU:C:2018:46, 48. un 49. punkts).

7 2016. gada 28. jūlija spriedumā *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:612, 47. punkts) Tiesa paskaidroja, ka, izvēloties ārpuslīgumiskām saistībām piemērojamos tiesību aktus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV 2008, L 177, 6. lpp.), 4. panta 3. punktu atsevišķos gadījumos "faktiski [..] varētu izvēlēties tiesību aktus", kuri ir piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām. Tādējādi Tiesa atsaucās uz doktrīnā nostiprināto piemērojamo tiesību aktu tiešās un netiešās izvēles nodalījumu (J. Basedow, "The Law of Open Societies – Private Ordering and Public Regulation of International Relations", *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, 360. sēj., 2013, 239. un nākamās lpp.), kas dažreiz tiek dēvēta par netiešo ietekmi uz tiesību aktu piemērojamību (M. Pazdan, "Kolizyjnoprawny wybór prawa a inne przejawy autonomii woli w prawie prywatnym międzynarodowym", no: A. Matlak, S. Stanisławkska-Koc (izd.), *Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Janoszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, Varšava, Wolters Kluwer Polska, 2013, 782. un nākamās lpp.).

39. Atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 8. pantam puses var izvēlēties kādu no vairākiem tiesību aktu kopumiem. Saskaņā ar šī protokola 8. panta b) punktu par piemērojamiem tiesību aktiem puses var izvēlēties tās valsts tiesību aktus, kurā izvēles brīdī ir pastāvīgā dzīvesvieta kādai no uzturēšanas saistību pusēm. Svarīgi, ka tās valsts tiesību akti, kurā ir pastāvīgā dzīvesvieta kādai no pusēm, ir piemērojami kā izvēlētie tiesību akti katrā no tiesvedībām, kas attiecas uz šīm uzturēšanas saistībām, neatkarīgi no tā, vai konkrētā tiesvedība tikusi uzsākta šīs valsts tiesā.

40. Savukārt Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir balstīts uz citu pieņēmumu. Runa ir tikai par *lex fori* piemērošanu kreditora uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Atšķirībā no tiesību aktu izvēles, kas tiek izdarīta atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 8. pantam, šī protokola 4. panta 3. punkta mērķis nav "nostiprināt" konkrētām uzturēšanas saistībām piemērojamos tiesību aktus tādējādi, ka tie kļūtu par piemērojamiem tiesību aktiem katrā tiesvedībā, kas attiecas uz konkrētām uzturēšanas saistībām.

41. Turklāt Hāgas 2007. gada Protokolā skaidri ir nošķirtas sekas, kas rodas, izvēloties piemērojamos tiesību aktus atbilstoši šī protokola 8. pantam, no tām, kas rodas, izdarot izvēli atbilstoši šī protokola 7. pantam. Pēdējā minētajā tiesību normā ir paredzēta iespēja izvēlēties *lex fori* konkrētas tiesvedības nolūkiem. Tādējādi izvēle, kas tiek izdarīta atbilstoši šai tiesību normai, nerada sekas turpmākās tiesvedībās par tām pašām uzturēšanas saistībām.

42. Tas nozīmē, ka protokola veidotāji apzinājās, ka dažreiz tiesību aktu izvēle konkrētai tiesvedībai var būt uzturēšanas saistību pušu interesēs, kaut arī principā katrai no šīm pusēm turpmāk ir tiesības uzsākt jaunu tiesvedību, kurā šai izvēlei vairs nebūs nozīmes. Tādējādi Hāgas 2007. gada Protokola kontekstā nevar tikt izslēgta iespēja piemērot dažādus tiesību aktus turpmākās tiesvedībās starp šīm pašām pusēm. Šāds risinājums, šķiet, ir ierakstīts ar šo protokolu iedibinātajā kolīziju normu sistēmā.

43. Tādēļ uzskatu, ka sekas, kas rodas, piemērojot *lex fori* atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam kreditora uzsāktai tiesvedībai tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, nav tādas pašas kā sekas, kas rodas, izvēloties piemērojamos tiesību aktus atbilstoši šī protokola 8. pantam. Sekas, kas rodas, piemērojot *lex fori* atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam, ir zināmā mērā līdzīgas tām sekām, kas rodas, izvēloties piemērojamos tiesību aktus konkrētas tiesvedības nolūkiem atbilstoši [šī protokola] 7. pantam. Tās valsts tiesību aktu piemērošana atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, kreditora uzsāktai tiesvedībai nenozīmē, ka tiem pašiem tiesību aktiem jābūt piemērojamiem nākamajai parādnieka uzsāktai tiesvedībai.

c) Seku, kas rodas, izvēloties piemērojamos tiesību aktus atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola tiesību normām, ierobežojumi

44. Par viedokli, saskaņā ar kuru *lex fori* piemērošana kreditora uzsāktai tiesvedībai nerada sekas turpmākās parādnieka uzsāktās tiesvedībās, liecina arī fakts, ka pastāv zināmi ierobežojumi, kas attiecas uz tiesību aktu izvēli atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 8. pantam un nepastāv attiecībā uz izvēli, kura tiek izdarīta atbilstoši šī protokola 7. pantam.

45. Pirmkārt, saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta 3. punktu piemērojamos tiesību aktus nevar izvēlēties attiecībā uz uzturlīdzekļiem pret personām, kas vēl nav sasniegušas 18 gadu vecumu [8].

8 Pamatlieta gan tika uzsākta 2015. gadā, turpretim pamatlietas kreditors ir dzimis 1996. gadā. Tas nozīmē, ka pirms pamatlietas uzsākšanas kreditors bija sasniedzis 18 gadu vecumu. Tomēr nav skaidrs, vai kreditors bija sasniedzis šo vecumu jau tās tiesvedības uzsākšanas brīdī, kurā tika izdots 2014. gada 10. oktobra nolēmums. Tomēr tam nav izšķirošas nozīmes analīzē, kas attiecas uz pirmo prejudiciālo jautājumu. Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta interpretācija, kuru Tiesa veiks šajā lietā pasludinātajā spriedumā, būs piemērojama arī citiem faktiskajiem apstākļiem, ne vien tiem, kas ir pamatlietā.

46. Šāda veida piemērojamo tiesību aktu izvēles pieļaujamības ierobežojums netika paredzēts Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantā. *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojuma 111. punktā tas tiek pamatots ar to, ka uzturēšanas saistību pušu risks, kas izriet no piemērojamo aktu izvēles konkrētas tiesvedības nolūkiem, ir mazāks nekā tad, ja izvēle tiek izdarīta saskaņā ar šī protokola 8. pantu, jo tā rada neatgriezeniskas sekas visās tiesvedībās, kas saistītas ar tām pašām uzturēšanas saistībām. Tas nozīmē, ka arī persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, var kopā ar parādnieku izvēlēties piemērojamos tiesību aktus konkrētajai tiesvedībai saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantu.

47. Līdzīgs ierobežojums, kas saistīts ar piemērojamo tiesību aktu netiešās izvēles izdarīšanas pieļaujamību, kreditoram uzsākot tiesvedību tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, arī nav nepārprotami norādīts Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktā. Savukārt šī tiesību norma attiecas galvenokārt uz tiesvedībām par uzturēšanas saistībām, kas ir vecākiem pret saviem bērniem (Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 1. punkta a) apakšpunkts). Tādējādi runa ir par uzturēšanas saistībām pret personām, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu. Tātad runa ir par personām, kas nevarētu izvēlēties piemērojamos tiesību aktus atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta 1. punktam šī protokola 8. panta 3. punktā noteiktā ierobežojuma dēļ.

48. Manuprāt, arī piemērojamie tiesību akti, kas izvēlēti atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam, ir piemērojami tikai konkrētajai kreditora uzsāktai tiesvedībai tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Pretējs risinājums, saskaņā ar kuru tās valsts tiesību aktu piemērošana, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, radītu sekas arī nākamajās parādnieka uzsāktās tiesvedībās, ļautu neievērot Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta 3. punktā noteikto aizliegumu tādos gadījumos, kad kreditors nav sasniedzis 18 gadu vecumu [9].

49. Otrkārt, saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 8. panta 5. punktu izvēlētie tiesību akti nav piemērojami tad, ja, piemērojot tos, iznākums varētu būt acīmredzami netaisnīgs vai nesaprātīgs kādai no pusēm, izņemot gadījumus, kad tiesību aktu izvēles brīdī puses ir bijušas pilnībā par to informētas un apzinājušās izvēles sekas. Šāds ierobežojums nav paredzēts Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantā.

50. Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts arī nepadara tās valsts tiesību aktu, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, piemērošanu atkarīgu no tā, kādas sekas uzturēšanas saistību pusēm rada šīs valsts tiesību akti. Tas nozīmē, ka *lex fori* – kā norādīts *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojuma 66. punktā – ir piemērojams kreditora uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesās, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, arī tad, kad šie tiesību akti ir mazāk labvēlīgi kreditoram nekā šī kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesību akti. To, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktā nav iekļauts risinājums, kas būtu līdzīgs šī protokola 8. panta 5. punktā paredzētajam risinājumam, var izskaidrot ar to, ka *lex fori* noteikšanai par uzturēšanas saistību izvērtēšanai piemērojamiem tiesību aktiem ir nepastāvīgs raksturs.

51. Tādēļ uzskatu, ka iepriekš aprakstītās atšķirības starp Hāgas 2007. gada Protokola 8. pantu un šī protokola 4. panta 3. punktu apliecina viedokli, ka *lex fori* piemērošana atbilstoši pēdējai minētajai tiesību normai kreditora uzsāktā tiesvedībā tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, nenozīmē, ka šie tiesību akti ir piemērojami arī nākamajās parādnieka uzsāktās tiesvedībās.

52. Kaut arī Hāgas 2007. gada Protokola sistēmiskās interpretācijas rezultātā izdarāmie secinājumi man šķiet viennozīmīgi, turpmāk pretstatīšu tos Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta *ratio legis*.

9 Uz šo jautājumu vērsu uzmanību savos secinājumos lietā *KP* (C-83/17, EU:C:2018:46, 23. zemsvītras piezīme).

4. Lex fori *piemērošanas* ratio legis *atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam*

53. Ņemot vērā *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojuma 66. punktā norādītos paskaidrojumus, galvenais iemesls, kāpēc Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts liek piemērot *lex fori* kreditora uzsāktās tiesvedībās tās valsts tiesās, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, ir vēlme izvairīties no situācijas, kurā tiesa, kas izskata uzturlīdzekļu lietu, piemēro ārvalstu tiesību aktus. Tas varētu izrādīties laikietilpīgi un radīt liekus izdevumus [10].

54. Šajā kontekstā es vēlētos vērst uzmanību uz kādu tiesvedības īpatnību, kuras dēļ iesniedzējtiesa vērsās ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Proti, pamatlietu pret uzturlīdzekļu kreditoru uzsāka parādnieks tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta (Austrijas tiesā).

55. Saskaņā ar starptautiskajos civilprocesos vispārpieņemto risinājumu prasītājam ir iespēja uzsākt tiesvedību tās valsts tiesās, kura kaut kādā veidā ir saistīta ar atbildētāju. Runa ir īpaši par atbildētāja pastāvīgo dzīvesvietu. Šāds risinājums atspoguļo principu *actor sequitur forum rei* [11].

56. Dažreiz jurisdikcijas noteikumi paredz atkāpes no šī principa. Tomēr tām ir izņēmuma raksturs. Tā tas ir, piemēram, saskaņā ar Regulu Nr. 4/2009, kurā uzturlīdzekļu kreditoram ir ļauts uzsākt tiesvedību pret parādnieku kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesā. Tomēr Regulā Nr. 4/2009 nav paredzēts analogs noregulējums, kas ļautu parādniekam uzsākt tiesvedību pret kreditoru parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā. Tas izriet no pieņēmuma, ka uzturlīdzekļu kreditors ir "vājākā puse", kurai jurisdikcijas jomā ir jānodrošina papildu aizsardzība.

57. Tas nozīmē, ka tādos apstākļos, uz kuriem attiecas šī lieta, pamatlieta notiek tiesā, kurai principā nav jurisdikcijas izskatīt uzturlīdzekļu lietas, kuras uzsāk parādnieks pret kreditoru. Tomēr no otrā prejudiciālā jautājuma formulējuma varu secināt, ka pirmās instances tiesa uzskatīja sevi par tiesu, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu, jo kreditors vērsās tiesā, neizvirzot pamatu par to, ka šai tiesai nav jurisdikcijas. Iespēja iegūt jurisdikciju tiesai, kurai principā nav jurisdikcijas izskatīt uzturlīdzekļu lietu, ja tiesā vēršas kreditors, ir paredzēta Regulas Nr. 4/2009 5. pantā. Turklāt atsauce uz šo tiesību normu ir ietverta otrā prejudiciālā jautājuma formulējumā.

58. Ja tādos apstākļos, uz kuriem attiecas šī lieta, kreditors apstrīdētu pirmās instances tiesas pamatlietā jurisdikciju, tad šī tiesa noteikti uzskatītu, ka tai nav jurisdikcijas izskatīt šo lietu. Tādējādi parādniekam būtu jāuzsāk tiesvedība uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesā (Itālijas tiesā). Šai tiesai parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesību akti (Austrijas tiesību akti), saskaņā ar kuriem tika pieņemts 2014. gada 10. oktobra nolēmums par uzturlīdzekļiem, nebūtu *lex fori*, bet gan ārvalstu tiesību akti.

59. Tādējādi atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu, ka *lex fori* piemērošanas kreditora uzsāktai tiesvedībai atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam dēļ šie tiesību akti būtu piemērojami turpmāk parādnieka uzsāktai tiesvedībai, nevar tikt atvasināta no fakta, ka pamatlietā Austrijas tiesas piemēros Austrijas tiesību aktus.

60. Tiesa gan, pamatlieta tika uzsākta parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā (Austrijas tiesā), kurai šīs valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem iepriekš tika piešķirti uzturlīdzekļi, ir *lex fori*.

10 Skat. arī L. Walker, "Maintenance and Child Support in Private International Law", Oksforda – Portlenda, Hart Publishing, 2015, 83. lpp. Ņemot vērā minēto, šis risinājums atšķiras no tā, kas tika paredzēts Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punktā. Saskaņā ar šo tiesību normu *lex fori* ir sekundāra loma. Saskaņā ar Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punktu *lex fori* ir piemērojams tikai tad, kad kreditors nevar iegūt uzturlīdzekļus atbilstoši uzturēšanas saistībām principā piemērojamiem tiesību aktiem, proti, tās valsts tiesību aktiem, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta. Tādējādi runa nav par tiesvedības paātrināšanu un tās izdevumu samazināšanu, jo principā piemērojamie tiesību akti tāpat ir tās valsts tiesību akti, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta. Protams, tiem nav jābūt tās valsts tiesību aktiem, kurā atrodas tiesa, kas izskata konkrēto lietu. Šādos gadījumos Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. punkts principā nav piemērojams. Skat. manus secinājumus lietā *KP* (C-83/17, EU:C:2018:46, 48. un 49. punkts).

11 V. Lazić, "Procedural Justice for 'Weaker Parties' in Cross-Border Litigation under the EU Regulatory Scheme", *Utrecht Law Review 2014*, 10. sēj., 4. izd., 105. lpp., 38. zemsvītras piezīme.

61. Šāda situācija nebūtu radusies, ja parādnieks prasību par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu būtu cēlis tiesā, kurai principā ir jurisdikcija izskatīt šo prasību (tās valsts tiesa, kurā ir kreditora pastāvīgā dzīvesvieta). Šādā situācijā valsts, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, tiesību akti, saskaņā ar kuriem ar 2014. gada 10. oktobra nolēmumu tika piešķirti uzturlīdzekļi, tiktu piemēroti pretrunā pieņēmumam, uz kuru ir balstīts šī protokola 4. panta 3. punkts. Proti, tas nebūtu *lex fori*.

62. Tādējādi, ņemot vērā arī Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta *ratio legis*, *lex fori* piemērošana atbilstoši šai tiesību normai kreditora uzsāktajā tiesvedībā parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā nenozīmē, ka šie tiesību akti ir piemērojami arī nākamajās parādnieka uzsāktās tiesvedībās.

5. Dažādu piemērojamo tiesību aktu piemērošana tiesvedībās par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu vai samazināšanu

63. Es saprotu Portugāles valdības argumentu par to, ka apstiprinoša atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu var radīt situāciju, kurā konkurējošas prasības par, attiecīgi, uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu un samazināšanu tiktu izskatītas saskaņā ar diviem atšķirīgiem piemērojamo tiesību aktu kopumiem.

64. Tomēr šajā jautājumā piekrītu Komisijas nostājai, kura norāda uz to, ka šāda iespējamība ir ierakstīta kolīziju normu sistēmā, kas iedibināta ar Hāgas 2007. gada Protokolu. Šo secinājumu 42. punktā norādīju, ka iespēja piemērot dažādus uzturēšanas saistībām piemērojamo tiesību aktu kopumus nākamajās tiesvedībās starp šīm pašām pusēm, ir dabīgas sekas tam, ka konkrētai tiesvedībai piemērojamie tiesību akti tikuši izvēlēti atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantam.

65. Tādējādi es uzskatu, ka nepieciešamība piemērot dažādus piemērojamo tiesību aktu kopumus nākamajām tiesvedībām, kas attiecas uz tām pašām uzturēšanas saistībām, nav iemesls tam, lai atkāptos no Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta sistēmiskās un teleoloģiskās interpretācijas, saskaņā ar kuru *lex fori* piemērošanas kreditora uzsāktai tiesvedībai tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, sekas tiek izsmeltas šajā tiesvedībā.

66. Ņemot to vērā, ierosinu Tiesai uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi: Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka galīga uzturlīdzekļu noteikšana saskaņā ar tiesas atrašanās valsts tiesību aktiem kreditora uzsāktā tiesvedībā pret parādnieku tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, nenozīmē, ka šīs valsts tiesību akti ir piemērojami arī nākamajām parādnieka uzsāktām tiesvedībām pret kreditoru par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu.

B. Par otro jautājumu

67. Otrais prejudiciālais jautājumus ir uzdots gadījumam, ja Tiesa uzskatītu, ka tādos apstākļos kā pamatlietā, lai varētu tikt piemēroti tās valsts tiesību akti, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, nepietiek ar to, ka iepriekš ir pieņemts nolēmums par uzturlīdzekļiem saskaņā ar šiem tiesību aktiem. Uzdodot otro prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai kreditora ierašanās tiesā, kurai principā nav jurisdikcijas izskatīt lietu par uzturlīdzekļiem, ir pielīdzināma tam, ka "[kreditors ceļ] prasību tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta" Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta izpratnē. Tas nozīmētu, ka tās valsts tiesību akti, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, ir piemērojami pamatlietā kā tiesas atrašanās vietas piemērojamie tiesību akti.

68. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa norāda, ka situācijā, kurā parādnieks ceļ prasību par uzturlīdzekļiem savas pastāvīgās dzīvesvietas tiesā, kreditors var apstrīdēt šīs tiesas jurisdikciju [12]. Iesniedzējtiesa šaubās, vai tādējādi nebūtu jāpieņem, ka kreditors, kurš ierodas tiesā un neapstrīd šīs tiesas jurisdikciju, patiesībā "iesniedz prasību tās valsts kompetentajā tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta" Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta izpratnē.

69. *Alexander Mölk* un Komisija piedāvā uz otro prejudiciālo jautājumu atbildēt noraidoši. Savukārt Portugāles valdība uzskata, ka šīs valdības piedāvātā atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu nosaka atbildi uz otro prejudiciālo jautājumu.

70. Lai sniegtu atbildi uz otro prejudiciālo jautājumu, ir jāveic Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta interpretācija, lai tādējādi noskaidrotu, vai šī tiesību norma ir piemērojama pamatlietai.

1. Lex fori *piemērošana parādnieka uzsāktām tiesvedībām, ņemot vērā Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta gramatisko interpretāciju un šī protokola sistēmisko interpretāciju*

71. Atgādinājumam – Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir piemērojams šaurai uzturēšanas saistību kategorijai un tikai konkrētā procesuālajā konfigurācijā. Šī tiesību norma galvenokārt attiecas uz uzturēšanas saistībām, kas ir vecākiem pret saviem bērniem (Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 1. punkta a) apakšpunkts). Turklāt šī tiesību norma nav piemērojama katrai tiesvedībai par tādām uzturēšanas saistībām, kas ir vecākiem pret saviem bērniem. Minētā tiesību norma ir piemērojama tikai tad, "ja kreditors ir iesniedzis prasību tās valsts kompetentajā iestādē, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta".

72. Man nav šaubu, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir izņēmuma noteikums. Tas noteikti nebūtu interpretējams plaši. Nekas neliecina par to, ka Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts būtu piemērojams arī situācijā, kurā parādnieks uzsāk tiesvedību savas pastāvīgās dzīvesvietas tiesā. Tas nozīmētu, ka šī tiesību norma būtu piemērojama visām tiesvedībām, kas tiek uzsāktas parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā.

73. Turklāt Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktā tā piemērošanas joma ir noteikta, izmantojot formulējumus, kas attiecas uz noteiktu procesuālo apstākļu kopumu. Runa ir par situācijām, kurās kreditors ierodas tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Tomēr šādus formulējumus es neatrodu, piemēram, Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 2. un 4. punktā.

74. Tas nozīmē, ka Hāgas 2007. gada Protokola autori izstrādāja konkrētu šī protokola 4. panta 3. punkta saturu, paredzot iespēju piemērot to noteiktam procesuālo apstākļu kopumam, kas ir skaidri pretstatā citiem šī protokola 4. panta punktiem. Ņemot vērā 4. panta 3. punkta izņēmuma raksturu, manuprāt, nebūtu jāveic plaša interpretācija, lai uzskatītu, ka šī tiesību norma ir piemērojama arī parādnieka uzsāktai tiesvedībai. Pretējs viedoklis atsevišķos gadījumos varētu radīt situāciju, kurā Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts tiktu piemērots tādām tiesvedībām, kurām būtu jāpiemēro šī protokola 4. panta 2. punkts.

75. Tādējādi es uzskatu, ka no Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta gramatiskās interpretācijas un šī protokola sistēmiskās interpretācijas izrietošie secinājumi, šķiet, viennozīmīgi ir tādi, ka ir izslēgta iespēja piemērot *lex fori* parādnieka uzsāktām tiesvedībām pret kreditoru tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta.

12 Skat. arī šo secinājumu 54.–58. punktu.

2. Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta piemērošana parādnieka uzsāktām tiesvedībām, ņemot vērā šīs tiesību normas ratio legis

76. Es gan saskatu zināmas priekšrocības, kas izriet no *lex fori* piemērošanas parādnieka uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Šāds risinājums varētu dažreiz paātrināt tiesvedības norisi un samazināt izdevumus, kas rodas tiesai, kura pieņem nolēmumu par uzturlīdzekļiem, saistībā ar ārvalstu tiesību aktu satura noskaidrošanu.

77. Tomēr pats fakts, ka kreditors ierodas tiesā un neapstrīd tiesas jurisdikciju, nenozīmē, ka kreditors piekrīt konkrēto piemērojamo tiesību aktu piemērošanai. Atsevišķos gadījumos kreditora interesēs var būt, lai lieta tiktu izskatīta parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas tiesā. Tomēr tie paši apsvērumi ne vienmēr nozīmē, ka kreditora interesēs ir, lai lieta tiktu izskatīta atbilstoši tās valsts tiesību aktiem, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta.

78. Pret šo viedokli, saskaņā ar kuru Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir piemērojams tiesvedībai tiesā, kas ieguvusi jurisdikciju tādēļ, ka kreditors ieradies tiesā, liecina arī *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojumā 114. punktā sniegtie paskaidrojumi.

79. Minētajā ziņojumā ir paskaidrots, ka, no vienas puses, iespējai izvēlēties *lex fori* par konkrētai tiesvedībai piemērojamajiem tiesību aktiem atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantam nav nozīmes attiecībā uz kreditora (kurš pieskaitīts vienai no šī protokola 4. panta 1. punktā minētajām kategorijām) uzsāktām tiesvedībām tās valsts tiesās, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta. Situācijā, kurā kreditors ierodas tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, *lex fori* ir piemērojams kā uzturēšanas saistībām piemērojamie tiesību akti atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam. No otras puses, kreditors un parādnieks var izvēlēties *lex fori* kā konkrētai tiesvedībai piemērojamos tiesību aktus atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantam situācijā, kad parādnieks ceļ prasību par uzturlīdzekļiem tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, ja vien šai tiesai ir jurisdikcija izskatīt konkrēto lietu.

80. Šo secinājumu 57. punktā izskaidroju, ka tās valsts tiesa, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, var iegūt jurisdikciju izskatīt šā parādnieka uzsāktu tiesvedību, it īpaši kreditora ierašanās tiesā rezultātā. Tādējādi runa ir par tādiem apstākļiem, uz kuriem attiecas otrais prejudiciālais jautājums.

81. Ņemot vērā *A. Bonomi* paskaidrojošā ziņojuma 114. punktā sniegtos paskaidrojumus, pamatlietas puses varētu izvēlēties *lex fori* kā konkrētai tiesvedībai piemērojamos tiesību aktus atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 7. pantam. Tas nozīmē, ka šī protokola 4. panta 3. punkts nav piemērojams šai tiesvedībai. Pretējā gadījumā *lex fori* izvēle konkrētai tiesvedībai nebūtu iespējama, jo šie tiesību akti jau būtu piemērojamie tiesību akti atbilstoši Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punktam.

82. Rezumējot – neatrodu pārliecinošus, uz teleoloģisko argumentāciju balstītus argumentus, kas pamatotu citu risinājumu kā vien to, uz kuru norāda no Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkta gramatiskās un sistēmiskās interpretācijas izrietošie secinājumi. Tādējādi, manuprāt, nav pamatotu iemeslu uzskatīt, ka kreditors uzsāk tiesvedību tikai tāpēc, ka tas ierodas tiesā un neapstrīd tās tiesas jurisdikciju, kurā notiek tiesvedība.

83. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz šo jautājumu atbildēt šādi: Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī tiesību norma nav piemērojama situācijā, kad parādnieka uzsāktā tiesvedībā kreditors ierodas tajā tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, lai gan kreditora ierašanās tiesā rezultātā šī tiesa iegūst jurisdikciju izskatīt lietu atbilstoši Regulas Nr. 4/2009 5. pantam.

VI. Secinājumi

84. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokola par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem, kas ir Padomes 2009. gada 30. novembra Lēmuma 2009/941/EK pielikums, 4. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka galīga uzturlīdzekļu noteikšana saskaņā ar tiesas atrašanās valsts tiesību aktiem kreditora uzsāktā tiesvedībā pret parādnieku tās valsts tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, nenozīmē, ka šīs valsts tiesību akti ir piemērojami arī nākamajām parādnieka uzsāktām tiesvedībām pret kreditoru par uzturlīdzekļu apmēra samazināšanu.

2) Hāgas 2007. gada Protokola 4. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī tiesību norma nav piemērojama situācijā, kad parādnieka uzsāktā tiesvedībā kreditors ierodas tajā tiesā, kurā ir parādnieka pastāvīgā dzīvesvieta, lai gan kreditora ierašanās tiesā rezultātā šī tiesa iegūst jurisdikciju izskatīt lietu atbilstoši Padomes Regulas (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās 5. pantam.